

Värnandet av konstnärlig frihet och armlängds avstånd

i Region Stockholms stödgivning till kulturområdet

December 2022

Handläggare:
Ann Larsson och Erik Häger

Värnande av konstnärlig frihet och armlängds avstånd i Region Stockholms stödgivning till kulturområdet

Innehåll

1	Sammanfattning.....	3
2	Uppdrag	4
2.1	Allmänt och vissa definitioner	4
3	Konstnärlig frihet.....	5
3.1	Yttrandefrihet.....	6
4	Begreppet armlängds avstånd	7
4.1	Armlängds avstånd i offentlig förvaltning och i kulturpolitiken	8
5	Region Stockholms nuvarande kulturstöd och dess syften och villkor.....	11
5.1	Verksamhetsstöd och Projektstöd	11
5.2	Ansökningsformulär och redovisningsformulär.....	12
5.2.1	Ansökningsformulär Verksamhetsstöd	13
5.2.2	Ansökningsformulär Projektstöd.....	13
6	Beslutsprocess och beslutsinstanser	14
6.1	Regional bidragsgivning till kultur	14
6.2	Styrande dokument.....	14
6.3	Tjänstemannarollen	15
6.4	Kulturnämnden Region Stockholm	15
6.5	Kulturförvaltningen - Enheten för stödgivning	15
6.6	Referensgrupp.....	16
6.6.1	Historik och sammansättning	16
6.6.2	Tillsättning.....	16
6.6.3	Nomineringsprocess.....	16
6.6.4	Referensgruppens arbete	17
6.6.5	Referensgruppens bedömningsmall	17
6.7	Beslutsprocess.....	17
6.7.1	Vem beslutar om stöd.....	17
6.7.2	Bedömning av ansökningar	18
6.7.3	Samverkan med övriga kulturförvaltningen	19
6.7.4	Handläggning av Verksamhets- och Projektstöd.....	20

6.7.5	<i>Beslutsprocess i nämnd gällande Verksamhetsstöd och Projektstöd över 300 tkr</i>	20
6.7.6	<i>Efter beslut i kulturnämnden</i>	21
6.7.7	<i>Beslutsprocess Projektstöd</i>	21
6.8	<i>Jäv</i>	21
6.9	<i>Kommunikation av beslut</i>	22
6.10	<i>Redovisning och uppföljning av beviljade stöd</i>	22
6.10.1	<i>Redovisningsformulär Verksamhetsstöd</i>	22
6.10.2	<i>Redovisningsformulär Projektstöd</i>	22
6.10.3	<i>Fördjupad uppföljning av Verksamhetsstöd</i>	23
7	Analys, bedömning och förslag till förändringar	24
7.1	<i>Ledamöter tillsatta av regionen</i>	27
7.1.1	<i>Analys</i>	27
7.1.2	<i>Bedömning och förslag gällande ledamöter utsedda av regionen</i>	27
7.2	<i>Stödformerna Verksamhetsstöd och Projektstöd</i>	28
7.2.1	<i>Analys</i>	28
7.2.2	<i>Bedömning och förslag gällande stödformer</i>	28
7.3	<i>Prioriteringar och kriterier för kulturstöd</i>	28
7.3.1	<i>Analys</i>	28
7.3.2	<i>Bedömning och förslag gällande prioritering och kriterier för kulturstöd</i>	29
7.4	<i>Ansökan, redovisning och kommunikation</i>	29
7.4.1	<i>Analys</i>	29
7.4.2	<i>Bedömning och förslag gällande ansökan, redovisning och kommunikation</i>	30
7.5	<i>Beredning samt delegations- och beslutsordning</i>	30
7.5.1	<i>Analys</i>	30
7.5.2	<i>Bedömning och förslag gällande delegationsordning</i>	31
7.6	<i>Styrande dokument</i>	31
7.6.1	<i>Analys</i>	31
7.6.2	<i>Bedömning och förslag gällande styrande dokument</i>	31
7.7	<i>Rollen som ledamot i kulturnämnden</i>	31
7.7.1	<i>Analys</i>	31
7.8	<i>Rollen som tjänsteman vid en kulturförvaltning</i>	32
7.8.1	<i>Analys</i>	32

1 Sammanfattning

Översynen beskriver definitioner av begreppen konstnärlig frihet och armlängds avstånd och fokuserar sedan på dess tolkningar i förhållande till stödgivning inom ramen för offentlig kulturpolitik och mer specifikt för kulturnämnden i Region Stockholms stödformer Verksamhetsstöd och Projektstöd.

Process och beslutsordning för stödformerna beskrivs för att leda fram till en analys och bedömning med förslag på hur stöden främjar konstnärlig frihet och upprätthåller principen om armlängds avstånd.

En åtskillnad bör göras mellan styrningen av den främjande verksamheten inom kulturförvaltningen och kulturstöden. Kulturstödens ramar bör i hög grad eftersträva att främja konstnärlig frihet och ett tydligt armlängds avstånd från politiken.

En öppen stödgivning med vida ramar är avgörande för att upprätthålla konstnärlig frihet. Den möjliggör att det är kultur- och konstområdena själva som är drivande i sin utveckling.

Bedömningen är att de former av kulturstöd som är i bruk, Verksamhetsstöd och Projektstöd, utgör en grund för att fördela medel som värnar konstnärlig frihet och principen om armlängds avstånd. De kriterier som används vid bedömning av kulturstöden, konstnärlig kvalitet och regional angelägenhet, främjar konstnärlig frihet och armlängds avstånd. Den styrning som finns i prioriteringen av konst och kultur för barn och unga är väl avvägd, då den inte formulerar en procentuell andel för måluppfyllelse.

Vidare bör de perspektiv som ska omfattas i helheten av stödgivningen, tillgänglighet, nationella minoriteter och kultur i skärgården, tydligare beskrivas vid ansökan om stöd så att inte aktörerna läser in en begäran om andra syften. Miljökraven för att erhålla kulturstöd bör ses över för att bättre anpassas till den omfattning av verksamhet som aktörerna motsvarar. Vid beslut om stöd bör en ökad transparens till den sökande och allmänheten ges om hur bedömning skett och vem som fattat beslut. Beslut bör i sin helhet offentliggöras på förvaltningens hemsida.

I allt beslutfattande gällande stödgivning som har stor ekonomisk omfattning och stor påverkan på det utomstående kultur- och konstområdet bör beredning och beslut ske i flera nivåer för ökad transparens och för att bygga in en möjlighet till granskning samt för att motverka jäv. Inom kulturpolitiken behövs även en rimlig avvägning mellan den politiska nivån och expertstyret. Bedömningen är att den beredning av Verksamhetsstöd och Projektstöd som

görs med stöd av en referensgrupp och en egen enhet inom förvaltningen för stödgivning utgör den konstnärliga kompetens som krävs.

Därmed anses beslut om Verksamhetsstöd och Projektstöd göras med en rimlig avvägning mellan expertkunskap och politiskt inflytande och att principen om armlängds avstånd därmed upprätthålls.

Beslut om syften och villkor bör samlas i ett dokument för ökad tydlighet och transparens. Kulturnämnden bör årligen konfirmera syften och villkor för stöden.

Översynen föreslår att Region Stockholm inte ska tillsätta ledamöter i styrelser som erhåller stöd inom ramen för kulturstöd i form av Verksamhetsstöd.

2 Uppdrag

I budget för 2022 formulerade regionfullmäktige ett uppdrag om att kulturens frihet ska värnas:

Den konstnärliga friheten är en grundbult för Region Stockholms kulturpolitik och principen om armlängds avstånd för regionens stöd till kulturlivet ska vara styrande. En översyn och kartläggning ska göras av hur dessa styrande principer bäst värnas.¹

I kulturnämnden förtydligades uppdraget och riktades mot Region Stockholms stödgivning till kulturlivet.²

2.1 Allmänt och vissa definitioner

I denna översyn och i samtliga texter som det hänvisas till används ett brett konst- och konstnärsbegrepp som omfattar samtliga konstområden och upphovspersoner samt utövande konstnärer inom samtliga områden, det vill säga inom konstområdena: bild/form, ord/litteratur, dans, cirkus, film, musik och teater. Det breda konstnärsbegreppet används generellt inom kultur- och konstnärspolitiken på statlig nivå samt inom EU och FN.

I texten nedan används termen tjänsteman i betydelsen person som är anställd vid förvaltning i roll av chef eller handläggare.

Med beredning av ett ärende menas att ärendet har hanterats administrativt av förvaltningen men även att en analys och bedömning gjorts samt förslag till beslut arbetats fram.

¹ s. 37 Återstart för Stockholmsregionen - Budget 2022 för Region Stockholm, RS 2020-0775

² Kulturnämndens verksamhetsplan 2022

3 Konstnärlig frihet

FN:s särskilda rapportör för kulturella rättigheter avlämnade 2015 en rapport om konstnärlig frihet och kreativitet.³ I rapportens slutsatser och rekommendationer beskrivs rätten till konstnärlig frihet på följande sätt:

Alla människor har rätt till konstnärlig frihet och kreativitet, vilket inkluderar rätten till att fritt uppleva och bidra till konstnärliga uttryck och verk, som individer eller i grupp, att ha tillgång till och njuta av konst och att sprida sina uttryck och verk.⁴

Den konstnärliga friheten ses därmed som en allmän frihet som är lika viktig för den som tar del av ett konstnärligt verk, det vill säga är publik eller som själv uttrycker sig konstnärligt genom eget kulturellt utövande. Den konstnärliga friheten är relaterad till rätten till åsiktsfrihet, yttrandefrihet och tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet, liksom rätten till fredliga sammankomster och föreningsfrihet.

Konstnärer tillika journalisters utsatthet utpekas särskilt då deras arbete bygger på att engagera människor på ett synligt sätt i det offentliga rummet.⁵ Här pekar rapporten vidare på vikten av att konstnärlig verksamhet måste tillåtas vara provokativ och kontroversiell och att stater har ett ansvar att skydda konstnärer och alla som deltar i konstnärliga aktiviteter eller i spridning av konstnärliga uttryck och skapelser från våldshandlingar av tredje part. Rapporten menar även att det behövs en balans mellan offentlig och privat finansiering som kan garantera en mångfald och konstnärers oberoende.⁶

Rätten till frihet för konstnärliga uttryck och kreativitet skyddas genom artikel 15 i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR)⁷ och i artikel 19 i FN:s konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR)⁸.

³ Rätten till konstnärlig frihet och kreativitet, Rapport av Farida Shaheed, FN:s särskilda rapportör för kulturella rättigheter, Konstnärnsnämndens skriftserie: 2015.1

<https://www.konstnarsnamnden.se/om-konstnarsnamnden/publikationer/ratten-till-konstnarlig-frihet-och-kreativitet/>

⁴ Ibid, 16.

⁵ Ibid, 7.

⁶ Ibid, 15.

⁷ <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/08/Konventionen-om-sociala-och-kulturella-r%C3%A4ttigheter.pdf>

⁸ <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/08/Konventionen-om-medborgerliga-och-politiska-r%C3%A4ttigheter.pdf>

Myndigheten Kulturanalys menar att:

Konstnärlig frihet kan beskrivas som ett ideal som bygger på tanken att den konst och kultur som produceras i samhället så långt som möjligt ska reflektera fria kreativa processer och värderas utifrån sina konstnärliga kvaliteter. Idealet om konstnärlig frihet kommer i den svenska kulturpolitiken till uttryck i det nationella mål som anger att "kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund".⁹

Unesco utfärdade år 1980 rekommendationer om att erkänna konstnärers särskilda yrkesstatus (The Status of the Artist).¹⁰ Där synliggörs konstområdena och kulturen som en självklar del i samhället och konstnären som en yrkesroll.

I förhållande till kulturnämndens kulturstöd värnas i första hand den konstnärliga friheten för konstnärer och kulturaktörer som i sin tur genom sin verksamhet möjliggör att invånarna kan ha tillgång till en mångfald av kvalitativ konst och kultur.

3.1 Yttrandefrihet

Yttrandefrihet och konstnärlig frihet är starkt sammankopplade begrepp. Statsvetaren Ludvig Beckman definierar yttrandefrihet på följande sätt:

Yttrandefrihet i rättslig mening avser rätten att utan hot om bestraffning från den offentliga makten uttrycka sin mening i ord, skrift och så vidare. Den rättigheten som därmed etableras medför att regeringen, lagstiftaren och de offentliga myndigheterna har en skyldighet att inte införa bestraffningar eller censur av den enskildes yttranden.

Rättigheten riktar sig alltså mot det allmänna. Staten har alltså likt Odysseus bundits vid masten för att inte lockas använda sina omfattande tvångsmedel för att tysta oppositionen, obekväma åsikter eller vad någon tillfällig majoritet i riksdagen anser vara vulgärt, omoraliskt eller kränkande. På så vis är yttrandefrihet central i en demokrati och är just den rättighet som undergrävs på platser där demokratin hotas.¹¹

⁹ s. 8, Så fri är konsten, Kulturanalys

¹⁰ https://www.konstnarsnamnden.se/pdf/FNs_Rekommendation_om_att_erkanna_konstnars_yrkesstatus_1980.pdf

¹¹ s. 30, Beckman, Ludvig, Själv censur, yttrandejämlighet och yttrandefrihet, Konstnärsnämndens skriftserie:2016:2

Yttrandefriheten gäller i juridisk mening enbart i förhållandet mellan den enskilde och lagstiftaren. Yttrandejämlighet är ytterligare ett begrepp som betecknar värdet av att det finns en mångfald av åsikter och kulturella uttryck i offentligheten. Yttrandefrihet handlar om enskilda yttranden medan yttrandejämlighet handlar om strukturella egenskaper i åsiktsbildning i ett samhälle. Motsatsen till yttrandejämlighet är monopol och ensidighet.¹²

Att som enskild konstnär bli nekad att visa sina verk på en konsthall, att inte få framföra sin komposition på en konsertscen eller att inte erhålla ett kulturstöd från kulturnämnden inskränker inte konstnärens yttrandefrihet. Ett samhälle kan däremot exempelvis öka yttrandejämligheten om det finns en mångfald av scener och aktörer, privat ägda och offentligt ägda, där konst i olika former kan visas. Ett exempel där det offentliga syftar till att just öka mångfalden av röster och yttrandejämligheten är det svenska presstödet.

4 Begreppet armlängds avstånd

Den norske kulturpolitiska forskaren Per Mangset beskriver principen om armlängds avstånd som en kontinuerlig dimension mer än en entydig princip. En princip som handlar mer om grader av politisk styrning kontra grader av isolering från den politiska processen. Kärnan i principen är att enskilda beslut som kräver konstnärligt omdöme inte ska göras av politiker utan av personer med konstnärlig kompetens.¹³

Att det är ett relativt begrepp som tolkas olika vidhålls av de flesta som försöker definiera det, det varierar därmed beroende på tid, sammanhang, personliga och kollektiva åsikter.¹⁴ Tydligt är att det även definieras och i praktiken används på olika sätt i olika länder.

Mangset delar vidare upp principen i två led:

1. Som en allmän och vidsträckt princip inom den kulturpolitiska sfären: Politiska beslutsfattande organ bör inte blanda sig i specifika konkreta konstnärliga beslut såsom vilka pjäser som ska spelas eller vilka konstnärer som ska erhålla stipendier. Här gäller då principen i alla förhållanden mellan politik och konst inom alla områden av kulturlivet.
2. I mer begränsad mening kan begreppet armlängds avstånd kopplas till fördelning av offentliga kulturstöd/bidrag och stipendier. Då delegeras

¹² Ibid, 30 f

¹³ s. 7, En armlengdes avstand eller statens forlengede arm? -

Et notat om armlengdesprinsippet i norsk og internasjonal kulturpolitikk., Per Mangset, 2012

¹⁴ S 11, Dahlberg, Susanna, What is the Length of an Arm, 2019

befogenhet att fördela stöd och stipendier till en separat grupp med konstnärlig kompetens på armlängds avstånd till politiken.

Ibland avses därmed en speciell typ av beslutsprocess där experter utövar det konstnärliga omdömet som grund för en fördelning av stöd och vid andra tillfällen en organisationsstruktur där befogenhet att fatta beslut har delegerats.¹⁵ Det antas ofta att en sådan (2) organisationsstruktur ger bästa möjliga underlag för ovan nämnda (1) beslutsfattande.

I praktiken finns det därför ingen absolut armlängdsmodell. Konstens kulturpolitiska autonomi är genomgående relativ. Inom en liberal demokrati måste legitimt armlängds avstånd mellan konst och politik vägas mot motsvarande legitim kulturpolitisk styrning.¹⁶

Mangset pekar på ett flertal sätt som en riksdag och regering kan begränsa en myndighets handlingsfrihet, vilket även kan appliceras på förhållandet inom en region mellan facknämnd och förvaltning. Armlängden begränsas till exempel genom att

- ange fasta budgetramar för de olika delområdena inom budget,
- genom särskilda riktlinjer för verksamheten,
- införa särskilda stödordningar,
- leda en myndighets verksamhet genom att utse dess ledamöter och/eller olika beslutande gruppers och referensgruppers ledamöter.¹⁷

Myndigheten Kulturanalys går flera steg längre i sin definition av konstnärlig frihet och menar att principen inte bara innebär att politiken ska avstå från att påverka vilka företeelser konstnären väljer att visa utan även hur företeelser skildras. De väljer vidare att lägga stort fokus på att det ska finnas ett organisatoriskt skydd, inte enbart ett delegerat ansvar, mot politisk inverkan i konstnärliga beslut. Kulturanalys använder även termen ”konstnärlig bedömning” för att beskriva den process som sker i bedömning av kulturstöd.¹⁸

4.1 Armlängds avstånd i offentlig förvaltning och i kulturpolitiken

Begreppet armlängds avstånd kan i svensk statsförvaltning sägas uppkomma redan under 1600-talet i reformer och organisering av svensk statsförvaltning. Idag har Sverige ett litet regeringskansli i jämförelse med många andra

¹⁵ I Sverige finns sådana beslutande grupper inom Konstnärsnämnden och i form av vissa arbetsgrupper inom Statens kulturråd.

¹⁶ Mangset, Ibid. 8, Citatet är översatt från norska till svenska av rapportförfattarna.

¹⁷ Mangset, Ibid. 8

¹⁸ s. 8, Kulturanalys

europiska länder. Regeringen styr därutöver ett omfattande antal myndigheter och kulturmyndigheter som har ett visst mått av självständighet gällande myndighetsbeslut. I regeringsformen fastställs att maktfördelningen mellan politiken och förvaltningen är absolut:

Ingen myndighet, inte heller riksdagen eller en kommuns beslutande organ, får bestämma hur en förvaltningsmyndighet i ett särskilt fall ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot en enskild eller mot en kommun eller som rör tillämpningen av lag.¹⁹

Generellt kan dock sägas att den allmänna bilden av att myndigheter är fristående från politiken är en alltför långtgående tolkning av verkligheten. Det ovan nämnda citatet från grundlagen gäller just ärenden som rör myndighetsutövning, det vill säga enskilda beslut mot individ eller kommun och inte myndighetens uppdrag och ramar.

Till relationen mellan regering och myndighet kan läggas den vertikala maktindelningen i stat, region och kommun som utgör det decentraliserade Sverige. Begreppet armlängds avstånd används även internationellt för maktuppdelning inom en stat i maktfördelningsprincipen (verkställande, lagstiftande och dömande makten) separeras i jämförelse med den i Sverige gällande folksuveränitetsprincipen.

Inom kulturpolitiken har principen om armlängds avstånd kommit att likna en grundlag, en försvarsprincip för konstens autonomi. Bilden av att det i Sverige finns ett tydligt armlängds-avståndsförhållande inom offentlig förvaltning har ytterligare förstärkts av "Arts Council"-idén²⁰ som importerades från Storbritannien i och med att kulturpolitiken växte fram som ett självständigt politikområde efter andra världskriget; i Sverige med den moderna kulturpolitikens genombrott i slutet av 1970-talet. Då inrättades myndigheterna Statens kulturråd och Konstnärsnämnden. Det svenska Kulturrådet särskiljer sig dock stort från den brittiska idén om ett Arts Council.

Kulturrådet kan mer liknas vid nordiska jämförbara myndighetsstrukturer och omfattade redan från start ett bredare kulturbegrepp än enbart konstarna.

¹⁹ § 2, 12 kap., SFS 1974:152

²⁰ Arts Council i Storbritannien har omorganiserats men dess tidiga form var en fristående aktör som skapades 1945 vilken fördelade medel till aktörer inom konstarna. Dess styrelse utsågs av regeringen och skulle bestå av oavhängiga och omutbara personer som fördelade kulturmedel efter personligt omdöme. Rådet var icke-politiskt och skulle inte representera intressegrupper. Budgeten kom från staten. Rådet skulle inte formulera en konst- eller kulturpolitik.

Källa: s. 131, Frenander, Anders, Arkitekter på armlängds avstånd?, Borås 2011

Myndighetens styrelse och generaldirektör utses av regeringen. Huvudparten av samtliga beslut om stöd till kulturområdet fattas av personer utsedda av regeringen. Gällande den fria sektorn fattas beslut om stöd efter bedömning av referensgrupper och i ett mindre antal fall delegeras beslut till arbetsgrupper. Ett stort antal stödmottagare är även direkt angivna i myndighetens regleringsbrev och därmed är beslutet att stöd ska ges redan fattat av regeringen medan myndigheten beslutar om nivån.²¹

Nordisk kulturpolitik kan sägas ligga mellan det man i kulturpolitisk forskning kallar mecenatmodellen (Storbritannien) och arkitektmodellen (Frankrike). Norden utmärks av en hög offentlig finansiering av kulturlivet, starka departement men även myndigheter som fördelar medel. Därutöver har Sverige även en decentraliserad kulturpolitik i form av stat, region och kommun som har stor autonomi inom kulturområdet. Regioner och kommuner står tillsammans för en avgörande del av den offentliga finansieringen av samhällets finansiering av kultursektorn. Här finns en samtida diskussion om otydlighet mellan de olika nivåernas rollfördelning.

Bidragsgivande myndigheter på statlig nivå som Statens kulturråd och Konstnärsnämnden har i Sverige setts som att ha en viss frihet gentemot regeringen i mån av möjlighet att själva besluta om fördelning av medel till aktörer inom given budgetram och att ha ett eget utrymme för att göra egna översyner, kunskapsunderlag och analyser av konst- och kulturområdet utöver sin egen stödgivning. Generellt kan man se en minskning av styrningen under perioden innan och runt millennieskiftet i och med att man överlät till myndigheterna att utse ledamöter i beslutande grupper och en delvis minskning av antalet utpekade aktörer i regleringsbreven som skulle erhålla stöd. Men å andra sidan kan man se att utrymmet för egen initierad verksamhet från 2000-talets början har minskat då antalet uppdrag från regeringen återigen över tid ökat tillsammans med en mål- och resultatstyrning som i sig ökar administration och ett internt arbete med strategier.

²¹ Myndigheten Konstnärsnämnden fattar beslut om stipendier och bidrag till enskilda konstnärer inom samtliga konstområdena förutom ord- och litteraturområdet. Majoriteten av besluten fattas på delegation av arbetsgrupper som består av utomstående ledamöter med expertkunskap inom konstområdena. Ledamöterna i arbetsgrupperna utses av styrelsen.

5 Region Stockholms nuvarande kulturstöd och dess syften och villkor

Region Stockholms kulturstöd i form av Verksamhetsstöd och Projektstöd med syften och villkor beslutades av kulturnämnden 2016 och infördes året efter. Mindre ändringar av villkoren har därefter beslutats vid ett antal tillfällen.²²

Kulturstöden var tidigare uppdelade i ett flertal stöd med olika ändamål med målsättningen att länets innevånare skulle få ta del av kvalitativ kultur. I den omfattande utredning som gjordes av en extern aktör inför översynen var också en återkommande synpunkt från kulturaktörerna som intervjuades att det var svårt att förstå vilken eller vilka stödformer som passade dem.

Utöver Verksamhetsstöd, Projektstöd och Projektstöd kultur och hälsa finns Scenkonststödet, ett subventionsstöd för scenkonst och musik för barn- och ungdomsföreställningar. Dessutom finns och en omfattande främjande verksamhet riktad mot kultursektorn.

Total budget för Verksamhetsstöd, Projektstöd, Scenkonststöd samt Projektstöd kultur och hälsa 2022 var 91 mnkr.²³

5.1 Verksamhetsstöd och Projektstöd

De verksamheter som beviljas Verksamhets- eller Projektstöd från Region Stockholms kulturnämnd ska tillsammans omfatta en mångfald av kulturella och konstnärliga uttryck, röster och metoder. Ett övergripande syfte är att bidra till utveckling, tillgänglighet och delaktighet till konst och kultur för länets invånare.

Kriterierna som verksamheterna och projekten bedöms efter är

- konstnärlig kvalitet,
- regional angelägenhet.

Därutöver ska perspektiven tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteters kultur samt kulturaktiviteter i skärgården och landsbygden vägas in i den samlade bedömningen.

Barn och unga (0–25 år) är en prioriterad målgrupp.

²² Kulturnämnden beslutade 2016-04-13 om nya regionala stödformer från 2017 (KN 2016/254), med uppdatering av villkoren 2017-05-31, 2018-02-21 samt 2019-12-11.

²³ Verksamhetsstöd 61 mnkr, Projektstöd 10,2 mnkr, Scenkonststöd 10,4 mnkr (exklusive scenkonststöd musik). Utöver dessa stöd fördelar kulturnämnden 170 mnkr till Konserthusstiftelsen.

Verksamhetsstöd kan beviljas till kontinuerlig och stabil verksamhet som producerar och/eller förmedlar kultur i länet. Stödet kan även sökas av paraply- och intresseorganisationer inom kultur som är specifikt inriktade på Stockholms län. Verksamhetsstödet är till för det fria kulturlivet och kan inte sökas av kommuner och kommunala verksamheter eller enskilda firmor. Verksamhetsstödet kan sökas för ett, två eller tre år. Stödet kan sökas en gång om året av juridiska personer (föreningar, bolag, stiftelser) som har sitt säte och sin huvudsakliga verksamhet i Stockholms län.²⁴ Kulturnämnden fattar beslut för första året samt intentionsbeslut för resterande år vid flerårigt stöd.

Projektstöd kan beviljas för tidsbegränsade kulturprojekt som genomförs i länet, exempelvis

- produktion av och/eller förmedling av kultur av publik karaktär, till exempel arrangemang som är öppna för allmänheten eller riktar sig till en specifik målgrupp
- projekt vars huvudsyfte är utveckling, till exempel metod- och processutveckling, arbete i syfte att skapa nya nätverk, förnya teknik eller utveckla interaktion och publikarbete och spridande av kunskap
- projekt för konstnärlig infrastruktur eller för att skapa förutsättningar för konstnärligt skapande i länet
- internationella samarbetsprojekt och/eller EU-kulturprojekt med återkoppling till länet, till exempel samproduktioner, gästspel i länet eller residensverksamhet
- projekt drivna av paraply- och intresseorganisationer inom kultur som är specifikt inriktade på länet.

Projektstödet kan sökas två gånger om året av juridiska personer; ideella- och ekonomiska föreningar, förbund, aktie- handels- och kommanditbolag, stiftelser och enskilda firmor.²⁵

5.2 Ansökningsformulär och redovisningsformulär

Aktör som med intentionsbeslut beviljas Verksamhetsstöd även år två och år tre behöver inte göra en ny ansökan för dessa år. Däremot ska en uppdaterad verksamhetsplan och budget för år två respektive år tre skickas in årligen. Kulturnämnden tar slutligt beslut om år två respektive år tre på nämndsammanträde.

Om en organisation inte redovisat tidigare beviljat stöd kommer ny ansökan om kulturstöd inte att handläggas av kulturförvaltningen och om redovisning uteblir kan hela eller delar av stödet komma att återkrävas.

²⁴ Fullständiga villkor: [Villkor Verksamhetsstöd 2023](#)

²⁵ Fullständiga villkor: [Villkor projektstöd 2023](#)

Alla kulturstöd söks i kulturförvaltningens e-tjänst och signeras med bank-id, något som implementerades 2021. Nedan följer en redogörelse över vilka frågor som ställs i formulären i e-tjänsten:

5.2.1 Ansökningsformulär Verksamhetsstöd

Formalia inklusive firmatecknare osv.

Intyg att sökanden inte har skatteskulder, skulder hos Kronofogden, är i likvidation eller i konkurs

Krav på arbetsmiljöpolicy inklusive sexuella trakasserier, hot och våld

Antal sökta år

Konstområde

Målgrupp

Antal deltagare/besökare i länet

Publik i antal samt åldersuppdelad i procentsatser

Kommuner i länet

Beskrivning av verksamheten

Beskrivning av planerad verksamhet för varje sökt år

Konstnärlig kvalitet

Regional angelägenhet

Övriga perspektiv

Hur nå ut till målgruppen

Insatser för tillgänglighet

Bilagor; verksamhetsplan och budget för kommande år, stadgar och arbetsmiljöpolicy, verksamhetsberättelse, revisionsberättelse och årsbokslut för föregående år

Budget

Bifoga aktuell miljöplan (om sökt stöd överstiger 500 tkr per år)

Checklista miljö (om sökt belopp överstiger 500 tkr)

5.2.2 Ansökningsformulär Projektstöd

Formalia inklusive firmatecknare osv.

Intyg att sökanden inte har skatteskulder, skulder hos Kronofogden, är i likvidation eller i konkurs

Krav på arbetsmiljöpolicy inklusive sexuella trakasserier, hot och våld

Konstområde

Typ av genomförande

Plats för genomförande

Målgrupp

Antal deltagare/besökare i länet

Publik i antal samt åldersuppdelad i procentsatser

Kommuner i länet

Beskrivning av projektet

Konstnärlig kvalitet
Regional angelägenhet
Övriga perspektiv
Hur nå ut till målgruppen
Insatser för tillgänglighet
Budget
Aktuell miljöplan (om sökt stöd överstiger 500 tkr per år)
Checklista miljö (om sökt belopp överstiger 500 tkr per år)

6 Beslutsprocess och beslutsinstanser

6.1 Regional bidragsgivning till kultur

Regional bidragsgivning till kultur lyder under kommunallagen där det framgår att en kommun/region själv får ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens/regionens område eller dess medlemmar och som inte ska handhas enbart av staten, av en annan region, av en kommun eller någon annan. Vidare framgår att kommunen/regionen ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat. ²⁶

En avgörande skillnad mellan stat och region är att i staten finns samtliga partier valda av folket i riksdagen och enbart en eller några partier bildar en regering. I regionens fullmäktige, tillika i de olika nämnderna återfinns samtliga partier valda av de röstberättigade i regionen, vilken inom sig formar en majoritet. Regionfullmäktige beslutar vilka nämnder som ska finnas och utser ledamöter samt delegerar befogenheter enligt reglemente.²⁷ I en region fattar den politiska makten beslut i varje ärende som inte är verkställighetsbeslut, efter förslag/underlag från förvaltningen. Mandatet att besluta kan delegeras till förvaltningen.

6.2 Styrande dokument

Policy och riktlinjer Bidrag till organisationer i Stockholms län,²⁸ antagen av regionfullmäktige 2020, är det styrande dokument som kulturförvaltningens bidragsgivning utgår ifrån. I denna står:

Av respektive nämnds styrdokument ska framgå hur ansökan om bidrag ska göras. Ansökan ska dock alltid som ett minimum utgå från följande kriterier:

- *De positiva effekter som organisationens verksamhet har för Stockholmsregionen.*

²⁶ Kommunallag 2017:725

²⁷ Reglementen för regionstyrelsen och övriga nämnder RS 2021-0083

²⁸ RS 2020-0469

- *Hur ändamålet med verksamheten bidrar till att uppfylla det allmänna intresset samt Region Stockholms mål.*
- *Organisationens ekonomiska situation, inklusive eventuella andra bidrag som organisationen mottar från Region Stockholm eller andra finansörer.*

Kulturnämnden fastställer varje år en verksamhetsplan som reglerar nämndens och kulturförvaltningens verksamhet och övergripande ekonomiska ramar kommande år. Verksamhetsplanen tillsammans med *Kulturstrategi för Stockholmsregionen*²⁹ och villkoren för respektive stöd är de styrdokument som reglerar regionens stödgivning genom Projekt- och Verksamhetsstöd.

6.3 Tjänstemannarollen

En tjänsteperson inom en offentlig kulturförvaltning arbetar inom ett fält som kombinerar områdena politiska beslut, offentlig förvaltning samt kultur- och konstområdena. Rollen kräver en kombination av kompetens inom dessa fält. I rollen kan ingå olika långtgående beslutsbefogenheter bland annat gällande olika stöd samt rollen att föreslå, analysera och sedan genomföra förändringar av system och reformer inom områdena.

Tjänstemannarollen ska också ses i relation till att den omfattar ett kansli som över tid har kunskap och expertis vilket kräver individer som är tillsvidareanställda för att systemet ska kunna upprätthållas när politiker kan bytas ut efter en mandatperiod.

6.4 Kulturnämnden Region Stockholm

Region Stockholms högsta beslutande organ är regionfullmäktige vilket består av 149 folkvalda ledamöter och det är regionfullmäktige som beslutar om kulturnämndens budget. Kulturnämnden är en facknämnd i regionen som enligt reglemente består av 18 ledamöter, 9 ordinarie och 9 ersättare, vilken verkställer Region Stockholms kulturpolitik samt svarar för satsningar inom kulturområdet.³⁰

6.5 Kulturförvaltningen - Enheten för stödgivning

Enheten för stödgivning är en enhet på kulturförvaltningen som sorterar under avdelningen för strategisk samordning.³¹ Enheten handlägger regionens stöd till civilsamhället och det fria kulturlivet i länet. Förutom de stöd som beskrivs i denna översyn fördelas också stöd till ungdoms- och pensionärsrörelsens regionala distriktsorganisationer, till idrott och friluftsliv, till studieförbundens regionala distriktsorganisationer, subventionsstödet

²⁹ https://kultur.regionstockholm.se/sites/kultur/files/Kulturstrategi_webb.pdf

³⁰ RS 2021-0083

³¹ Enheten formades 1 april 2021 efter en mer omfattande omorganisation av förvaltningen.

Scenkonststödet samt Projektstöd kultur och hälsa. Under Coronapandemin år 2020 och 2021 har enheten också utformat och beslutat om extra stöd till kulturaktörer och centrumbildningar i länet och under 2022 ett stöd till aktörer som arbetar med flyktingar från kriget i Ukraina.

Enheten består av sju handläggare med ansvar för olika konstområden samt en enhetschef. Förutom arbetet med att fördela stöd till kultur- och föreningsliv arbetar enheten med omvärldsbevakning, rapporter, enkäter, dialoger med mera. De flesta av handläggarna och enhetschef har tidigare arbetslivserfarenhet från det fria kulturlivet och flera har också arbetat med handläggning av kulturstöd inom stat och kommun. Samtliga tjänstepersoner i enheten såväl som enhetschefen är tillsvidareanställda och anställda av avdelningschefen.

6.6 Referensgrupp

6.6.1 Historik och sammansättning

När de nuvarande kulturstöden kom till budgetåret 2017 inrättades en referensgrupp som deltar i bedömningen av Verksamhetsstöd och Projektstöd. Referensgruppen bestod från början av tio medlemmar med olika kompetenser inom samtliga kultur- och konstområden och från hösten 2022 består den av elva medlemmar. Beslutet att utöka referensgruppen togs mot bakgrund av att arbetsbelastningen för enskilda medlemmar av referensgruppen bedömdes vara för stor. Ledamöterna arvoderas med 25 000 kr per år. Ledamöterna erhåller även ersättning för utlägg av entré- och biljettkostnader vid besök på evenemang inom området.

6.6.2 Tillsättning

Medlemmarna i referensgruppen tillsätts på två år med en möjlig förlängning på ett år och beslut om tillsättning av nya medlemmar fattas av kulturnämnden. Förvaltningen gör ett urval och presenterar ett förslag på nya medlemmar i ett ärende som beslutas av kulturnämnden.

Referensgruppen i sin helhet ska uppfylla krav på att representera djup sakkunskap om kultursektorn och konstområdena med dess många genrer och ha mycket god kännedom om länets kulturliv. Gruppens sammansättning ska vara jämställd och ledamöterna ska tillsammans visa på en mångfald i åldrar och bakgrunder. Varje enskild ledamot behöver täcka en stor kunskapsbredd samt passa in i den komplexa väv av mångfald som tillsammans utgör en kvalitativ referensgrupp.

6.6.3 Nomineringsprocess

På kulturförvaltningens hemsida finns en länk till nominering av nya medlemmar där allmänheten kan nominera sig själv eller någon annan och

denna länk sprids i kulturförvaltningens olika kommunikationskanaler inför en tillsättning av nya medlemmar i referensgruppen. När det inte nominerats kandidater med tillräcklig kompetens inom konstområdena eller att de nominerade har annan kompetens än vad som efterfrågas kan enheten för stödgivning eller annan personal på kulturförvaltningen föreslå nya medlemmar.

6.6.4 *Referensgruppens arbete*

Referensgruppens bedömning av inkomna ansökningar är rådgivande. Gruppen läser inkomna ansökningar och lämnar en skriftlig bedömning och ger poäng samt deltar på ett referensgruppsmöte där ett urval av ansökningarna diskuteras i grupp tillsammans med handläggarna och enhetschef. Vid mötet är enhetschef ordförande. De skriftliga bedömningarna och poängsättningen görs utifrån kriterierna konstnärlig kvalitet, regional angelägenhet och övriga perspektiv. Referensgruppen bedömer inte aktörernas ekonomi samt organisation och deltar inte heller i avvägningen av medelnivåer för enskilda stöd. Vid jäv deltar inte referenspersonen i bedömningen av ansökan, se vidare avsnittet om jäv.

6.6.5 *Referensgruppens bedömningsmall*

Referenspersonerna sätter ett betyg och skriver en kommentar i bedömningsmallen utifrån bedömningskriterierna

- Regional angelägenhet (konstnärligt och innehållsmässigt, metodmässigt och spridningsaspekt).
- Konstnärlig kvalitet (originalitet, hantverksskicklighet, angelägenhet och kontext).
- Övriga perspektiv (tillgänglighet för funktionshindrade, nationella minoriteters kultur och kulturaktiviteter i skärgården).

Poängen sätts på en skala mellan ett till tio där tio är utmärkt, åtta mycket bra, sex bra, fyra till viss del och två bristfälligt.

6.7 **Beslutsprocess**

6.7.1 *Vem beslutar om stöd*

Beslut om Verksamhetsstöd och Projektstöd över 300 tkr fattas av kulturnämnden. Beslut om Projektstöd upp till 300 tkr fattas genom delegationsbeslut där förvaltningschefen genom en beslutsordning delegerar beslutsbefogenhet till chef för enheten för stödgivning.³²

³² Delegation till förvaltningen för beslut upp till 300 000 kr per stödmottagare. Nivån gäller bifallet belopp, ej sökt belopp. *Beslutsordning från och med 15 juni 2022*, KN 2021/942.

Delegationsordningen fastställs årligen av kulturnämnden enligt 6 kap. 37 § kommunallagen. Delegationsordningen reglerar vilka beslut som nämnden kan delegera till förvaltningschefen och förvaltningschefen kan i sin tur delegera vidare till avdelnings- och enhetschefer genom en beslutsordning. Beslut om stöd som har fattats genom delegation ska anmälas till kulturnämnden tillsammans med en kopia av beslutet. I beslut om stöd ska kommunallagens regler om jäv följas och jäv noteras i nämndens mötesprotokoll, se vidare avsnittet om jäv.

6.7.2 Bedömning av ansökningar

I bedömningen av ansökningar från verksamheter och för projekt vägs många olika parametrar in. Förutom referensgruppens synpunkter och rekommendationer gör också de enskilda handläggarna avvägningar utifrån bedömningskriterierna enskilt och kollektivt inom enheten för stödgivning.

I handläggningen av ansökningar om Projektstöd bedöms projektets genomförbarhet, det vill säga om det finns en tillräcklig budget, om det finns en tydlig och utarbetad plan för att nå ut med projektet, om det finns beskrivet i vilken lokal projektet ska bedrivas och om tidplanen är rimlig samt en bedömning av den sökande aktörens eventuellt tidigare genomförda projekt, redovisningar och övriga verksamhet i sin helhet.

I handläggningen av Verksamhetsstöd görs en djupare analys än under handläggning av Projektstöd. Bland annat granskas och analyseras organisationens ekonomi bakåt i tiden, redovisningar av tidigare stöd och dokumentation från förvaltningens möten med organisationen. Enheten analyserar också det som är framåtsyftande i ansökan; budget, verksamhetsplan, lokaler, publikarbete, samarbeten samt eventuell nationell och internationell spridning. Aktörernas roll inom sin sektor bedöms. En analys görs även av andra bidragsgivande parter och aktörens roll inom det kulturpolitiska fältet, exempelvis om aktören är särskilt utpekad att erhålla statsbidrag eller om aktören har ett kommunalt stöd.

I bedömningen av den konstnärliga kvaliteten av både de som söker Verksamhetsstöd och Projektstöd är det bland annat de medverkandes tidigare konstnärliga produktion och erfarenhet som ligger till grund för avslag eller bifall. Enheten för stödgivning har som mål att ta del av kulturverksamheter i hela länet löpande under året och förvaltningen har en avsatt budgetpost för biljetter till föreställningar, konserter, utställningar och festivaler.

Regional angelägenhet bedöms genom att bland annat analysera var verksamheten eller projektet finns geografiskt i länet, där det är viktigt att ha med sig att i möjligaste mån alla länets invånare ska ges möjlighet att ta del av

kultur i sitt närområde.³³ Enheten för stödgivning analyserar också om det finns ett planerat samarbete eller en upparbetad kontakt med en eller flera kommuner. Angelägenheten kan också handla om att projektet eller verksamheten är unik i sitt slag och kan skapa ett mervärde för hela regionen.

Övrigt som vägs in i bedömningen är

- om projektet eller verksamheten är tillgänglig för individer med en eller flera funktionsnedsättningar eller har dessa som målgrupp, som deltagare eller publik
- om projektet eller verksamheten bedrivs i länets skärgård eller arbetar med nationella minoriteters kultur.

Alla dessa faktorer vägs in i bedömningen och diskuteras kollektivt i gruppen under beslutsprocessen. Då det i varje ansökningsomgång inkommer betydligt fler ansökningar än vad budgeten tillåter att bifalla krävs hårda prioriteringar för att skapa en helhet med målsättningen att täcka in alla konstområden, publikgrupper och platser i länet.

Löpande under året gör de enskilda handläggarna konstområdesanalyser över de konstområden som de ansvarar för. Dessa bygger på omvärldsbevakning, rapporter, artiklar, möten med aktörer, seminarier och konferenser med branschföreträdare. Det tas också fram hårda data över beviljade stöd, ansökningar, geografi, målgrupp och genre i ärendehanteringssystemet som sammanställs och presenteras på ett överskådligt sätt. Denna data analyseras för att se nuläge och förändring över tid. Utifrån statistik och konstområdesanalyser utvärderar enheten för stödgivning kontinuerligt bidragsgivningen och dess effekter på kulturlivet i regionen.

Handläggarna följer också upp beviljade Verksamhets- och Projektstöd genom att besöka konserter, event, föreställningar och liknande samt deltar på branschmässor, festivaler, utbudsdagar, seminarier och konferenser.

6.7.3 Samverkan med övriga kulturförvaltningen

Enheten för stödgivning får också stöd från andra avdelningar och enheter på förvaltningen i bedömningen och uppföljningar av ansökningar och verksamheter. Det kan vara genom möten med länskonsulenter som arbetar främjande med olika kulturuttryck, regionbiblioteket och administrativt genom avdelningen för verksamhets- och ledningsstöd. Det kan röra sig om omvärldsbevakning, bedömning av organisationens ekonomi eller projekt som ska arbeta läsfrämjande. Ofta sker kontakterna utifrån behov men

³³ Stockholmsregionen har en i jämförelse med andra regioner väl utbyggd kollektivtrafik som möjliggör för en stor del av invånarna att snabbt kunna ta sig till olika kulturaktörer.

förvaltningen arbetar mot att hitta former för ett mer strukturerat samarbete mellan enheter och avdelningar.

6.7.4 Handläggning av Verksamhets- och Projektstöd

Ansökningar görs i kulturförvaltningens e-tjänst och efter sista ansökningsdag registreras inkomna ansökningar av registrator och fördelas till ansvarig konstområdeshandläggare som gör en första kontroll att ansökan uppfyller villkoren för stöd. Samordnande handläggare sammanställer alla ärenden till en lista och tar in eventuella jäv från handläggargruppen, referensgrupp och enhetschef.

Under ett första möte i enheten beslutas vilka av ansökningarna som inte ska gå vidare till referensgruppen, oftast rör det sig om ansökningar som inte uppfyller villkoren för stöd. Ansökningarna skickas sedan till referensgruppen för bedömning. Handläggarna läser ansökningarna och samlar in övrig information som kan vara av vikt för bedömningen av ansökan och vid behov ställer handläggarna frågor till den sökande organisationen eller andra externa parter.

Enheten har som princip att alla ansökningar ska läsas av minst två personer. Inom kulturstöden läses i praktiken huvudparten av ansökningarna av tre till fem personer; referenspersoner, handläggare och enhetschef. När referensgruppens bedömningar är klara följer sedan ett möte för att välja ut ett antal av de ansökningar som ska diskuteras närmare tillsammans med referensgruppen och det hålls ett referensgruppsmöte. När detta är genomfört följer ett antal kollektiva beslutsmöten inom enheten.

Ärenden som ska gå till beslut i nämnd föredras därefter för avdelningschef samt för förvaltningschef. Ett tjänsteutlåtande utformas som går upp till nämnd när det gäller Verksamhetsstöd och Projektstöd över 300 tkr. Ett delegationsbeslut tas för Projektstöd upp till 300 tkr.

6.7.5 Beslutsprocess i nämnd gällande Verksamhetsstöd och Projektstöd över 300 tkr

När tjänsteutlåtandet är färdigskrivet presenteras det på ordförandebredningen där kulturnämndens ordförande, ordförandes politiska sekreterare, förvaltningschef och nämndsekreteraren deltar. Vid behov kan avdelningschef från förvaltningen delta. På ordförandeberedningen föredrar förvaltningschefen dagordningen och nämndhandlingar för ordförande. Efter eventuella korrigeringar går handlingarna ut till majoritetens politiska sekreterare för översyn. När denna är gjord skickas handlingarna ut till nämndens ledamöter och publiceras för allmänheten tio dagar innan nämndsammanträdet.

Vid nämndsammanträdet föredras ärenden av chefen för enheten för stödgivning och därefter fattar nämnden beslut.

6.7.6 *Efter beslut i kulturnämnden*

Efter beslut justeras och publiceras protokollet och anslås på anslagstavlan på Region Stockholms hemsida. Beslut om kulturstöd kan inte överklagas. Förvaltningen påbörjar arbetet med att skicka ut meddelande om bifall eller avslag till ansökande parter samt att betala ut stöd, se vidare avsnittet om kommunikation av beslut. Verksamhetsstödet betalas ut i januari.

6.7.7 *Beslutsprocess Projektstöd*

Enligt kulturnämndens delegationsordning³⁴ och förvaltningens beslutsordning³⁵ får enhetschefen fatta beslut om kulturstöd upp till 300 tkr och detta innebär att beslut om Projektstöd fattas genom delegation. När delegationsbeslutet är färdigskrivet fattar enhetschefen beslut och förvaltningen påbörjar arbetet med att skicka meddelande om bifall eller avslag till ansökande parter samt att betala ut stöd, se vidare avsnittet kommunikation av beslut. Delegationsbeslutet anmäls på kommande kulturnämnd. Projektstöd betalas ut efter beslut.

6.8 Jäv

Riktlinjer för jäv fastställdes senast genom ett beslut 2019 och omfattar hela kulturförvaltnings verksamhet³⁶. I praktiken innebär detta att i tjänsteutlåtande till nämndbeslut och i delegationsbeslut namnges samtliga personer som deltagit i beredningen av ärendet, inklusive medlemmarna i referensgruppen. Jävsprocessen omfattar samtliga personer som är med i beredningen och samtliga ansökningar. Jävig person, handläggare, chef eller referensperson, varken läser, bedömer eller på annat sätt lämnar synpunkter på ansökan eller sökande organisation. Personen närvarar heller inte vid diskussioner kring aktuell ansökan eller den sökande organisationen. Detta innebär att i möten så lämnar jävig person mötesrummet då ansökan diskuteras. Om enhetschef är jävig skrivs ett separat tjänsteutlåtande, i förekommande fall ett delegationsbeslut, för de ärenden där jäv föreligger och ansvaret flyttas till avdelningschef.

³⁴ KN 2021/956

³⁵ KN 2021/942

³⁶ KN 2018/1274

6.9 Kommunikation av beslut

Efter beslut om stöd publiceras beviljade stöd på kulturförvaltningens hemsida och i andra kanaler. Ansökande parter får ett e-postmeddelande med beslut om avslag eller bifall genom ett bifogat avslags- eller bifallsbrev.

I bifallsbrevet för Projektstöd framgår att sökande beviljats stöd, beslutat stödbelopp, hur beslutet har fattats, antal inkomna och beviljade ansökningar, villkor för stöd och sista redovisningsdatum. I bifallsbrevet för Verksamhetsstöd framgår att sökande beviljats stöd, beslutat stödbelopp, antal år med beviljat stöd, sista redovisningsdatum och villkor för stöd.

I avslagbreven för Projekt- och Verksamhetsstöd framgår att sökandes ansökan avslagits, hur beslutet har fattats (av kulturnämnden eller på delegation), hur många ansökningar som inkommit och hur många som beviljats stöd.

6.10 Redovisning och uppföljning av beviljade stöd

Kulturstöd redovisas via redovisningsformulär på kulturförvaltningens webbplats med bland annat beskrivning av genomförd verksamhet, ekonomisk redovisning och åldersuppdelat besökar-/publikantal. Aktören ska även redovisa hur verksamheten eller projektet lever upp till kriterierna om konstnärlig kvalitet, regional angelägenhet samt övriga perspektiv.

6.10.1 Redovisningsformulär Verksamhetsstöd

Formalia och kontaktuppgifter

Målgrupp

Antal publik/besökare i länet

Åldersindelning av publik i procent

Kommunspridning

Beskrivning av verksamheten

Konstnärlig kvalitet

Regional angelägenhet

Övriga perspektiv

Arbete för att nå målgruppen

Tillgänglighet

Bilagor: Verksamhetsberättelse, årsredovisning och revisionsberättelse

Ekonomisk redovisning

6.10.2 Redovisningsformulär Projektstöd

Formalia och kontaktuppgifter

Datum

Konstform

Typ av genomförande
Plats för genomförande
Målgrupp
Antal publik/besökare i länet
Åldersindelning av publik i procent
Kommunspridning
Projektbeskrivning
Om projektet genomförts som planerat
Konstnärlig kvalitet
Regional angelägenhet
Övriga perspektiv
Arbete för att nå målgruppen
Tillgänglighet
Ekonomisk redovisning

6.10.3 Fördjupad uppföljning av Verksamhetsstöd

Som en del av uppföljningen låter kulturförvaltningen årligen genomföra en fördjupad uppföljning av ett antal av de organisationer som får Verksamhetsstöd för att säkerställa att organisationer som uppbär stöd uppfyller villkoren.³⁷ Den fördjupade uppföljningen görs genom att granska hur stödet har använts i verksamheten samt underlag för ekonomi, publikräkning, formalia med mera.

Vid den fördjupade uppföljningen läggs särskilt fokus på verksamhetens inriktning, uppsatta mål, målgrupp, ekonomi samt genomförd verksamhet enligt redovisning i relation till planerad verksamhet enligt ansökan.

³⁷ För år 2022 beslutade kulturnämnden att den fördjupade granskningen skulle genomföras av studieförbunden på distriktsnivå.

7 **Analys, bedömning och förslag till förändringar**

Begreppet konstnärlig frihet som varande en frihet för alla värnas i kulturförvaltningens verksamhet genom ett stort antal främjande åtgärder, exempelvis inom Regionbiblioteket och Konsumentenheten vars verksamhet är riktad mot barn och unga i länet. Vissa delar av kulturstöden kan även sägas ha ett sådant fokus som exempelvis stödet till Stockholm läns hembygdsförbund och Föreningsarkiven i Stockholms län liksom det omfattande stöd till folkbildning och föreningsliv som beslutas av kulturnämnden.

En åtskillnad bör dock göras mellan fördelning av kulturstöd och andra främjande åtgärder från kulturförvaltningen. Majoriteten av kulturstöden riktas till aktörer inom konstområdena och med en kärna av professionellt verksamma konstnärer. Gällande dessa stöd ska målsättningen vara att främja den konstnärliga friheten med fokus på kultur- och konstområdena och konstnärerna som i sin tur med sina verk och produktioner främjar invånarnas möjlighet att ta del av kvalitativ konst och kultur.

En öppen stödgivning med vida ramar är avgörande för att upprätthålla en konstnärlig frihet. Den möjliggör att det är kultur- och konstområdena själva som är drivande och utvecklande av kultur- och konstområdena.

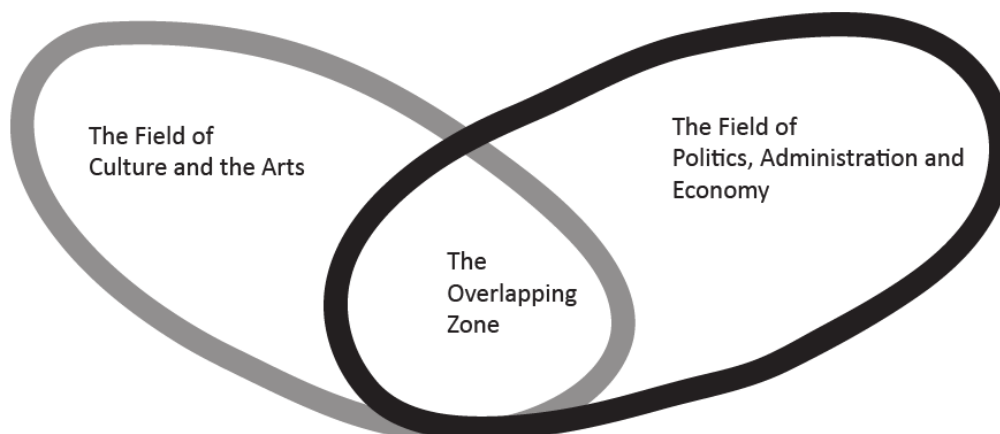
Inom den kulturpolitiska sfären kopplas frågan om att den konstnärliga friheten inskränks ihop med en ökad instrumentalisering av kulturpolitiken. Så kan det vara men man kan även hävda att all politik i sig har ett syfte och därmed är instrumentell, så även kulturpolitiken. Syftet kan vara att främja konstnärlig kvalitet. All politik måste i slutändan vara för medborgarna och invånarna.³⁸

Art does not need to be instrumental just because cultural politics is. The material shows that the discussion (in the overlapping zone or elsewhere) could benefit from making this separation clear.³⁹

Den överlappande zonen som beskrivs är den norske kulturpolitiska forskaren Geir Vestheims förklarande bild på nästa sida över zonen där politiken/administrationen/offentliga medel och kulturen och konsten möts.

³⁸ Vestheim, Geir, All kulturpolitikk er instrumentell, KulturSverige 2009

³⁹ s. 44, Dahlberg

Vestheim, Geir (2012). *Cultural policy-making: negotiations in an overlapping zone between culture, politics and money*. *International Journal of Cultural Policy*, 18:5, s. 530–544.

Dahlberg menar vidare att den instrumentalitet och de normer som uttrycks i politiken i relation till offentlig finansiering inom kultursektorn såsom jämställdhet och inkludering i stort även omfattas av delar av kultursektorn och därför inte tolkas som den styrning som den är. Hon menar vidare att det inte alltid är lätt att särskilja styrning av medel ifrån styrning av innehåll. Styrningen av medel kan ses som en indirekt styrning av innehåll.⁴⁰

Att den regionala kulturpolitiken har mål som kopplas till regional utveckling behöver inte utgöra ett hot mot konstnärlig frihet och principen om armlängds avstånd. Om politikområdet har egna starka primära mål som fokuserar exempelvis på att främja konstnärlig kvalitet och deltagande kan området även tillföra vikt i ett övergripande mål för hela regionen.⁴¹

Att kalla den regionala kulturpolitiken för instrumentell synliggör enligt Kulturrådets bild inte hela spektrat av den, varken hur den verkar idag eller vilka utvecklingsmöjligheter den besitter. Själva målstyrningen i sig behöver inte stå i motsats till att den konstnärliga friheten omsätts.⁴²

Om man tittar utöver en direkt målstyrning så kan kulturens effekter även beskrivas som positiva externaliteter, det vill säga sekundära effekter, som är

⁴⁰ s. 44, Dahlberg

⁴¹ Inom offentlig förvaltning används termen samstämmighetspolitik när politikområden med olika mål ändå gemensamt kan arbeta för ett mer övergripande mål, exempelvis Agenda 2030.

⁴² s.33, Kulturlivets fundament, Statens kulturråd

mätbara och icke-mätbara, ekonomiska och icke-ekonomiska men svarar mot många av de stora utmaningarna i dagens samhälle.⁴³

En styrning som inom kulturpolitiken inte fått så mycket uppmärksamhet i Sverige är den indirekta styrning som sker med ett kraftigt ökat krav på granskning av ekonomi, arbetsmiljö, organisation och olika typer av styrdokument och strategier i både ansökan och återrapportering av stödmottagarna. De offentliga stödgivarna styr därmed stödmottagarna till att lägga större resurser på detta och man kan till och med hävda att aktörer som inte uppfyller en hög kvalitativ administrativ nivå har svårt att få stöd även om aktören har en hög konstnärlig kvalitet. En annan sida av detta ökade fokus är att förvaltningens resurser viktas från att fokusera på att bevaka och granska aktörernas kulturella och konstnärliga verksamhet till administration och formella granskningar. En förändring som bör bevakas så att fokus på de primära bedömningsgrunderna konstnärlig kvalitet och regional angelägenhet inte tappar i betydelse.

Diskussionen om konstnärlig frihet och armlängds avstånd inom den offentligt finansierade kultursektorn kan tendera till en önskan om expertstyre och då bortse från att i en fungerande demokrati, där politikerna är utsedda av folket, finns ett legitimt område där politiken ska styra.

Många andra länder har följt det brittiska exemplet [Arts Council-modellen]. Det har stått som något av ett liberalt kulturpolitiskt ideal. Men Matarasso och Landry ser också faror med armlängdsmodellen: "But there are dangers with this approach too, including the withdrawal of cultural decision-making from genuine public view or accountability and a potential neglect by government of a sector which it does not directly control." ⁴⁴

Här bör man även lägga till att kulturpolitiken enbart styr och kan påverka en del av kultur- och konstområdena i landet och att majoriteten av verksamhet och utövare inom sektorn finansieras och befinner sig inom den privata och ideella sfären.

Exempelvis befinner sig en absolut majoritet av den kvalitativa danskonsten för barn och unga i landet inom den så kallade fria sektorn. Så länge de enskilda koreograferna/grupperna väljer att producera och framföra sina verk för skolbarn i landet så styr det offentliga starkt genom olika främjande verksamheter och stöd. Men faktum är att hela sektorn skulle försvinna om

⁴³ s. 39 ff, Bergquist, Eva, Är framtiden kulturens re-renässans?, Framtidskommissionen, Statsrådsberedningen, 2012.

⁴⁴ s.7 Mangset

samtliga utövare valde att i stället producera verk för vuxna eller lämna landet. Poängen är att det offentliga egentligen bara kan ha en kulturpolitik för området så länge som sektorn själv vill medverka. Förhållandet är ömsesidigt.

Myndigheten Kulturanalys rekommendation till regioner för att upprätthålla armlängds avstånd samt främja konstnärlig frihet är:

Att regioner, men även kommuner i olika utsträckning, tydliggör sin hållning i frågor om konstnärlig frihet. I detta sammanhang bör de avstå från uppdrag, kriterier och satsningar som anger efterfrågade samhällseffekter eller särskilda ämnen eller perspektiv i det konstnärliga innehållet. I relation till principen om armlängds avstånd bör regioner och kommuner i större utsträckning använda sig av externa sakkunniga i bedömningsprocesser. De bör också se över möjligheterna att i större utsträckning inkludera icke-politisk representation i regionala och kommunala kulturinstitutioners styrelser.⁴⁵

7.1 Ledamöter tillsatta av regionen

7.1.1 Analys

Region Stockholm är huvudman till en konstnärlig institution; Stiftelsen Konserthuset, och äger därutöver ett bolag, Film Stockholm AB, samt driver inom kulturförvaltningen Stockholms läns museum. Den omfattande mängd av andra konstnärliga institutioner och organisationer inom kultur- och konstområdena som erhåller stöd från kulturnämnden är samtliga fristående och söker stöd i öppna och strukturerade former.

Frågan om ledamöter i styrelser utsedda av Region Stockholm i kulturinstitutioner analyserades och behandlades i ärende KN 2022/549 vid nämndsammanträde 2022-06-15.

7.1.2 Bedömning och förslag gällande ledamöter utsedda av regionen

Nämnden ställde sig bakom förslaget som innebär att ledamöter inte längre ska utses av Region Stockholm till styrelser som erhåller stöd inom ramen för kulturstöd i form av Verksamhetsstöd. Ledamöter utses av regionfullmäktige och ärendet hänvisades därför till regionstyrelsen för vidare beredning.

⁴⁵ s. 235, Så fri är konsten, Kulturanalys, 2021

7.2 Stödformerna Verksamhetsstöd och Projektstöd

7.2.1 Analys

Stödformerna Verksamhetsstöd och Projektstöd är öppna, utlysta stödformer där samtliga inkommande ansökningar behandlas gentemot samma syften och villkor samt behandlas och bedöms i en formell struktur som är likvärdig för samtliga ansökare. Endast ett fåtal regioner i landet har utlysta kulturstöd som är formade på detta sätt och av den ekonomiska omfattning som Region Stockholms kulturnämnd förfogar över.

Ramen för vad som omfattas av kulturstöd är bred och omfattar samtliga konstområden, kulturarv, producerande och främjande aktörer. Det finns en budgetram för respektive stödform och därmed inga politiska beslut om delbudgetposter per kultur- eller konstområde.

7.2.2 Bedömning och förslag gällande stödformer

Bedömningen är att de former av kulturstöd som är i bruk, Verksamhetsstöd och Projektstöd, utgör en grund för att fördela medel som värnar konstnärlig frihet och principen om armlängds avstånd.

7.3 Prioriteringar och kriterier för kulturstöd

7.3.1 Analys

För att fördela ett stöd måste det finnas några kriterier både för de som ska bedöma och besluta om stödet men även för de som ansöker om stöd. Kulturstöden Verksamhetsstöd och Projektstöd har två bedömningskriterier, konstnärlig kvalitet och regional angelägenhet. För att tydliggöra riktning på hur nämnden tolkar begreppen ges ett antal vägledande ord till respektive begrepp:

- Konstnärlig kvalitet: Originalitet, hantverksskicklighet, angelägenhet och kontext.
- Regional angelägenhet: Konstnärligt och innehållsmässigt, metodmässigt och spridningsmässigt.

Kulturnämnden har därutöver beslutat att konst och kultur för barn och unga ska prioriteras. Med barn och unga menas personer mellan 0–25 år.

Bedömningskriterierna konstnärlig kvalitet och regional angelägenhet är få men komplexa bedömningsgrunder som skapar vida ramar vilka omfattar både kvalificerade konstnärliga uttryck och bredare företeelser. De kan även inkludera både nya konstnärliga uttryck såväl som kulturarvet. Den vägledning som ges av ett antal ord som vidgar förståelsen av begreppen är av vikt.

Prioriteringen barn och unga är en tydlig politisk styrning. En sådan styrning bör inte ha ett numerärt mål. Bedömningen av hur olika aktörer vill och har möjlighet att skapa kvalitativ kultur och konst för barn och unga bör därmed överlämnas till förvaltningen och referensgruppen. Viss kultur och konst skapas specifikt för en tydlig målgrupp och gällande barn och unga ofta för yngre barn. Unga i högstadieålder upp till unga vuxna under 25 år vill ofta ta del av kultur och konst som inte specifikt är tänkt för den målgruppen. Det finns också många aktörer med en stor verksamhet där en mindre del utgörs av produktioner specifikt för en yngre målgrupp, något som ofta osynliggörs när kategorisering görs av kultur för unga.

7.3.2 Bedömning och förslag gällande prioritering och kriterier för kulturstöd

De kriterier som används vid bedömning av kulturstöden främjar konstnärlig frihet och armlängds avstånd och att den styrning som finns i prioriteringen av konst och kultur för barn och unga är väl avvägd.

7.4 Ansökan, redovisning och kommunikation

7.4.1 Analys

Det är tydligt att direkt och indirekt påverkan kan ske och sker utifrån hur frågor i ett ansökningsformulär är ställda. Det påverkar direkt hur den sökande formulerar sig i ansökan. En annan fråga är dock huruvida det sedan påverkar hur den konstnärliga verksamheten formas eller projektet utförs och ett ytterligare led är hur den som tar del av verksamheten som publik uppfattar det.

Ansökningshandlingarna för Verksamhetsstöd innehåller vid sidan av formaliafrågor, begäran om budget och organisationens styrdokument samt organisatoriska dokument, hur man ska nå målgruppen samt hur man arbetar med tillgänglighet och därutöver ett fåtal öppna frågor som berör aktörens verksamhet.

Ansökningshandlingarna för Projektstöd innehåller vid sidan av formaliafrågor, begäran om budget, hur man ska nå målgruppen samt hur man arbetar med tillgänglighet och därutöver ett fåtal öppna frågor som berör aktörens verksamhet och projektets innehåll.

Den sökande kan fritt beskriva verksamheten eller projektet i text. Därutöver ska den sökande beskriva hur den uppfyller kriterierna om konstnärlig kvalitet och regional angelägenhet.

I helheten av samtliga bifallna ansökningar per år eller omgång ska beaktas att perspektiven tillgänglighet, nationella minoriteters kultur samt att kultur i skärgården och landsbygden omfattas.

En avgörande faktor för att en stödgivande nämnd och dess förvaltning ska kunna bedömas värna den konstnärliga friheten och principen om armlängds avstånd är att arbetet i möjligaste mån är transparent och på ett tydligt sätt kommuniceras ut till såväl de som vill söka stöd som allmänheten. Trovärdigheten ligger inte enbart i att man gör rätt utan även att man tydligt visar vad man gör, efter vilka regler och bedömningsprocessens gång.

7.4.2 Bedömning och förslag gällande ansökan, redovisning och kommunikation

- Perspektiven tillgänglighet, nationella minoriteter och kultur i skärgården bör tydligare beskrivas i ansökningshandlingen, på kulturförvaltningens hemsida och i villkoren för stöd så att inte ansökaren läser in en begäran om andra syften.
- Miljökraven för att erhålla kulturstöd bör ses över för att bättre anpassas till den omfattning av verksamhet som aktörerna motsvarar.
- Vid beslut om stöd bör en ökad transparens till den sökande och allmänheten ges om hur bedömning skett och vem som fattat beslut.
- Beslut bör i sin helhet offentliggöras på förvaltningens hemsida.

7.5 Beredning samt delegations- och beslutsordning

7.5.1 Analys

Beredning av Verksamhetsstöd och Projektstöd sker i en ordning som omfattar en referensgrupp samt en särskild enhet med expertis inom förvaltningen vilka bereder och delvis beslutar om projektstöd upp till visst belopp. Den samlade kunskap som en beredning av både en referensgrupp och en särskild enhet vid förvaltningen utgör ger en djup sakkunskap i bedömningen. Referensgruppens medlemmar byts ut efter en period om högst tre år vilket väger upp det faktum att tjänstemännen är tillsvidareanställda och därmed kan inneha sin tjänst över en längre period. Det är därför av stor vikt att beredning inte sker enbart av en tjänsteman för ett kultur- eller konstområde utan att slutgiltig beredning är kollektiv i enheten. Beslut därefter fattas beslut av chef för enheten eller av kulturnämnden.

Kulturförvaltningen har delegerats ansvaret att fatta beslut om stöd upp till 300 tkr som omfattar både Verksamhetsstöd och Projektstöd men väljer att enbart använda beslutsbefogenheten för beslut om Projektstöd. Samlingsbeslutet Verksamhetsstöd hålls ihop till ett beslut och förs till kulturnämnden för ökad transparens och förståelse för helheten i beslutet som

har stor ekonomisk omfattning och därmed en avgörande effekt för stödmottagarna.

7.5.2 Bedömning och förslag gällande delegationsordning

Inom kulturpolitiken behövs även en rimlig avvägning mellan den politiska nivån och expertstyre.

I allt beslutfattande gällande stödgivning som har stor ekonomisk omfattning och stor påverkan på det utomstående kultur- och konstområdet bör beredning och beslut ske i flera nivåer för att öka transparensen samt för att bygga in en möjlighet till granskning och för att motverka jäv.

Bedömningen är att beredning av Verksamhetsstöd och Projektstöd upprätthåller principen om armlängds avstånd och främjar den konstnärliga friheten. Bedömningen är att beslut om Verksamhetsstöd och Projektstöd görs med en rimlig avvägning mellan expertkunskap och politiskt inflytande och att principen om armlängds avstånd därmed upprätthålls.

7.6 Styrande dokument

7.6.1 Analys

Regionfullmäktige beslutar om policy och riktlinjer för stödgivning inom hela Region Stockholm. Kulturnämnden beslutar om formerna för kulturstöd samt syften och villkor för dessa.

När beslut om de nuvarande stödformerna togs skrevs syften och villkor fram i ett omfattande tjänsteutlåtande. Vissa smärre förändringar och tillägg har sedan gjorts av nämnden. Ett samlat dokument med stödformernas syften och villkor har inte formats men delges som en helhet på hemsidan.

7.6.2 Bedömning och förslag gällande styrande dokument

Beslut om syften och villkor bör samlas i ett dokument för ökad tydlighet och transparens. Kulturnämnden bör årligen konfirmera syften och villkor för stöden.

7.7 Rollen som ledamot i kulturnämnden

7.7.1 Analys

Kulturnämnden med dess ledamöter kan säkerställa att stödet till kulturlivet främjar konstnärlig frihet och att principen om armlängds avstånd värnas genom att besluta om och upprätthålla ett kulturstöd som är öppet och transparent och som bereds av en referensgrupp och en förvaltning med förmåga att bedöma ansökningar.

7.8 Rollen som tjänsteman vid en kulturförvaltning

7.8.1 Analys

I Sverige är yrkesrollen att vara tjänsteman/handläggare vid en kulturförvaltning eller en kulturmyndighet ofta otydlig, exempelvis finns inte utbildningar vid universitet och högskolor, till skillnad från flera andra europeiska länder. En vanlig bild är att yrkesrollen i förhållande till fördelning av stöd enbart omfattar ett administrativt handhavande.

Arbetet kräver en mycket hög kompetens gällande kultur- och konstområdena, enskilda aktörer inom områdena, handläggning, offentlig förvaltning, lagstiftning och den politiska process samt de kulturpolitiska ramar och målsättningar som man arbetar inom.

Handläggare och chefer är i regel tillsvidareanställda vid förvaltningen. För att balansera upp den makt som då ligger hos den enskilda handläggaren som ofta ansvarar för ett helt konstområde, ibland flera, har nämnden beslutat om att i bedömningen tillföra en referensgrupp. För att ytterligare balansera och öka kvaliteten i bedömningen har det i den senaste omorganisationen av förvaltningen skapats en särskild enhet för stödgivning och en ny tjänst som chef för enheten har inrättats. I och med detta har resurserna utökats och en mer omfattande kollektiv bedömning av respektive ansökningsomgång införts. Enheten skapar därmed ett samlat förslag till beslut om respektive stöd.

I en rapport från Kulturrådet om konstnärers villkor inom ramen för Samverkansmodellen beskrivs principen om armlängds avstånd och tjänstemannarollen på följande sätt:

Flera av regionerna lyfter också i samtalen att det är viktigt att principen inte endast aktualiseras utifrån politiska beslutsfattare utan även i relation till tjänstemannarollen och deras beredningsarbete som lägger grunden för politiska beslut. I kultursamverkansutredningen Spela samman beskrevs att det är av stor vikt att den konstnärliga friheten säkras genom att överlåta konstnärliga bedömningar till ämnesexperter. Så har också kommit att ske i landets regioner genom referensgrupper och andra granskningssystem av Peer Review-modell, både när det gäller regionernas egen bidragsgivning och i arbetet med att ta fram kulturplaner.

Kulturrådets uppfattning är dock att det inte råder någon tydligt definierad gräns mellan ämnesexperter och tjänstepersoner i regionerna inom kulturområdet. Det är heller inte alltid eftersträvänsvärt att söka upprätthålla någon sådan gräns, i den

mån det över huvud taget går att göra det. I många fall har tjänstepersonen ämnesexpertis och erfarenhet från verksamhet inom ett eller flera konstområden, och genom rollen som tjänsteperson inom kulturområdet ackumuleras med tiden en kulturpolitisk kompetens och överblick som är en förutsättning för yrkesutövningen. Det är enligt Kulturrådets erfarenhet fullt möjligt att kombinera tjänstepersons-expertrollen med att upprätthålla en rättssäker hantering av bidragsansökningar.⁴⁶

⁴⁶ S. 29, Kulturlivets fundament, Statens kulturråd

